

Kooste nuorten taloudellinen tuki ja taloustaidot -foorumien työpajojen tuloksista

Yhdessä aikuisuuteen – Elämässä Eteenpäin (YEE) -hanke järjestää hankekauden aikana seitsemän yhteiskehittämisen foorumia. Foorumeiden tarkoituksena on syventää tietoa käsiteltävästä teemasta, verkostoitua, jakaa hyviä käytäntöjä ja kehittää käytäntöjä yhdessä kohti toimivampia palveluita. Nuorten taloudellinen tuki ja taloustaidot osana lastensuojelun jälkihuoltoa ja kotoutumisen tukitoimia yhteiskehittämisen foorumissa järjestettiin neljä työpajaa. Työpajojen tulokset on koottu tähän tiedostoon.

Työpajat

Sosiaalitoimen ja Kelan yhteistyö aikuistuvien nuorten kohdalla – hyvät käytännöt jakoon

Työpajassa keskusteltiin Kelan ja sosiaalitoimen yhteistyöstä aikuistuvien nuorten talouteen liittyen. Miten yhteistyötä tehdään ja miten sitä tulisi tehdä? Työpajassa jaettiin tietoa alueiden käytännöistä ja kokemuksista.

Talous vaikuttaa elämään kokonaisvaltaisesti, vaikutukset ulottuvat esimerkiksi näkemykseen omista mahdollisuuksista, tulevaisuuden suunnitteluun, sosiaalisiin suhteisiin, terveysriskeihin ja avun hakemiseen. Erilaiset lähtökohdat taloustaitojen harjoitteluun voivat synnyttää eriarvoisuutta

Useita työkaluja taloudenhallintaan on saatavilla, esimerkiksi Penno –sovellus, pankkien omat sovellukset, Takuusäätiön ja Marttojen materiaalit.

Taloudellinen tuki on porrasteinen. Tarjolla on esimerkiksi talousneuvontaa, tehostettua talousneuvontaa, välitystiliasiakkuus, velkaneuvontaa ja taloudellista edunvalvontaa. Merkittävää on rinnalla kulkeminen ja jälkihuollon mukana oleminen prosesseissa, ei vain nuoren lähettäminen palveluihin.

Kelayhteistyössä tärkeää on tarjota tukea varhaisessa vaiheessa, esimerkiksi siirtymässä sijaishuollosta jälkihuoltoon. Ylipäätään avun hakeminen ennen tilanteiden kärjistymistä on tärkeää. Kelan kanssa yhteistyötä tiivistämällä voidaan saada tietoa toimintatavoista esimerkiksi

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

itsenäistymisvarojen tai etuuskien ja sujuvan asioinnin suhteen. Kelayhteistyön tavoitteena on nuorten oikeuksien toteutuminen ja osallisuuden ja toimijuuden lisääntyminen palveluissa.

Osana työpajaa toteutettiin akvaariokeskustelu, johon osallistui kokemusasiantuntija, ammatillinen tukihenkilö, sosiaalityöntekijä ja Kelan työntekijä. Akvaariokeskustelussa nostettiin esiin hyviä käytäntöjä ja keskusteltiin porrasteisuudesta. Tärkeänä pidettiin budjetointia ja budjetin visualisointia sekä sitä, että lähdetään perusteista liikenteeseen. Kohtaamisen ja nuoren toiveiden kuulemisen tärkeys tuli ilmi akvaariokeskustelussa. Porrasteisuudessa on oleellista huomioida, että portaita ei aina kuljeta samassa järjestyksessä, joskus voidaan hypätä jonkun askelman yli tai palata askelmia taaksepäin.

Akvaariokeskustelua kuunnelleille tarjottiin mahdollisuus kommentoida käytyä keskustelua. Kommenteissa nostettiin esille monialaisen verkoston kokoaminen, talouden hallinnan käsittelyyn käytetty aika nuoren kanssa, suhdeperustaisuus, työntekijävaihdokset, luottamuksen syntyminen sekä yhteydenpito nuoren ja työntekijän välillä. Nuoren suostumus ja tietoisuus omista asioista ovat toimijuuden mahdollistavia tekijöitä.

Velkaantumisen riskeistä talouden hallintaan

Työpajassa keskusteltiin velkaantumisesta ja siihen johtavista tekijöistä esimerkiksi peliriippuvuudesta ja velan ottamisesta. Työpajassa etsittiin aikuistuvien nuorten velkaantumiseen yhdessä ratkaisuja tapaustyöskentelyn kautta. Työpajassa pohdittiin yhdessä ratkaisuja velkaantumiseen ja talouden hallintaan.

Työpajassa tarkasteltiin velkaantumisen ehkäisyä ja velkojen selvittelyä kahden nuoren tarinan avulla. Keskeisiä havaintoja on koottu alle.

Nuori joutuu 18 vuotta täyttäessään liian nopeasti ja vailla taitoja vastaamaan asioistaan. Erityisen haasteellista on, kun nuoret eivät pääse harjoittelemaan taitojaan laitoksissa vaan vastuu taloudesta ja arjen hallinnasta lankeaa kaikesta ”yhdessä yössä”. Taitoja tulisi voida harjoitella rauhassa ja pitkällä jännteellä. Myös 18-vuotiaana tulisi olla tapoja ja sopimuksia, joilla vastuunottoa voi harjoitella askelittain. Esimerkiksi

- Vuokran maksaminen tulisi tapahtua halutessa valvotusti esimerkiksi välitystilin avulla.
- Omaehtoinen luottokielto ehkäisemään impulsiivista käyttäytymistä esim. pelaamista tai heräteostoksia.

Tärkeäksi koettiin siirtymävaihe sijaishuollosta jälkihuoltoon: Siirtymän sujuvuutta tulisi merkittävästi vahvistaa.

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Päihdeongelmat nostettiin isoksi haasteeksi myös talouden hallinnan kannalta. Nuoret eivät ymmärrä aina oman toiminnan seurauksia talousasioissa, esimerkkinä mitä tapahtuu, jos ei maksa vuokraa.

Keskusteltiin välitystilistä ja siitä hankaluudesta, kun välitystiliä ei saa, mikäli on toimeentulotuella. Tähän tulisi löytää mielekkäitä ratkaisuja.

Keskusteltiin siitä, että nuoret tarvitsevat haitallisen käytöksen (kuten haitallinen pelaaminen/nettishoppailu) taustasyihin apua. Ennen kaikkea keskusteluapua. Keskusteltiin siitä, että moniammatillinen tiimi voisi tukea jälkihuollon työtä. Tiimiin voisi kuulua esim. oma sairaanhoitaja tai psykologi. Myös oppilaitosten oppilashuoltoryhmiä on tärkeää hyödyntää opiskelevien nuorten kohdalla. Myös päihdetyön osaamista tiimiin tarvitaan.

Keskusteltiin nepsy-haasteista ja niiden vaikutuksesta päihteiden käyttöön ja muuhun nuorille haitalliseen toimintaan. Nepsy-haasteisiin voitaisiin vastata nykyistä paremmin.

Nuorten kanssa työskentelyssä keskeisiksi oivalluksiksi nostettiin positiivisuuden ja kannustavan ilmapiirin ylläpito, toivon herättäminen siitä, että asiat saadaan ratkaistua pala palalta. Varhaiseen haasteiden tunnistamiseen ja haasteiden ehkäisyyn tulisi panostaa. Velkojen kertymisen ehkäisy, tiedon tarjoaminen siitä, mitä haasteita esimerkiksi pikavipeistä voi olla.

Nuorilta nuorille viestintää tulisi vahvistaa. Esimerkiksi opetusvideoita somettajilta TikTokiin tai nuorten kanaville. Konkreettisia nuorilähtöisiä esimerkkejä. Selkokielisyyttä viestintään tarvitaan.

Taloudenhallintataitojen vahvistaminen käytännössä

Työpajassa keskusteltiin menetelmistä ja käytännöistä aikuistuvien nuorten taloudenhallinnan vahvistamiseksi sekä koottiin haasteet ja hyvät käytännöt kansallisen työn kehittämiseksi. Työpajassa tarjottiin tietoa nuorten taloudenhallinnan vahvistamisesta ja jaettiin yhteisesti kokemuksia ja hyviä käytäntöjä.

Työpajassa keskusteltiin siitä, että epätietoisuus kuormittaa nuoria. Monimutkainen systeemi ja kulutusyhteiskunnassa eläminen voi luoda epätoivoa. Nuorta voi helpottaa taloustilanteen selvittäminen.

Keskustelut jatkuivat pienryhmissä. Pienryhmissä nostettiin esille rinnallakulkeva tuki, aika, yhdessä kaupassa käynti, pakollisten menojen kartoittaminen, ja summien laittaminen paperille. On muistettava, että ensisijaista on muiden elämän haasteiden ratkaiseminen esimerkiksi päihderiippuvuudesta toipuminen.

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Pienryhmissä keskusteltiin paljon aikaperspektiivistä. Kotoutumisen tukitoimissa ei ole välttämättä aikaa käydä talousasioita syvemmin läpi. Aikaa on vain 1,5 h kerran viikossa tai harvemmin. Tässä ajassa pitäisi ehtiä kaikki asiat hoitamaan. Siinä vaiheessa, kun nuori on vielä alaikäinen ja asuu perheryhmäkodissa, olisi enemmän aikaa harjoitella talouteen liittyviä asioita. Kotoutumisen tukitoimiin tarvitsisi rakenteellista muutosta, jotta aikaa olisi paremmin. Taloustaitojen harjoittelu olisi hyvä aloittaa nuoremmassa iässä esimerkiksi jo peruskoulussa 5–6 luokalla. Arkea ja rahan käyttöä tulisi lähteä harjoittelemaan ihan alusta asti ja myös tunnepuoli budjetoinnin taustalla olisi tärkeää ottaa huomioon. Nuoren sitoutuminen taloustaitojen harjoitteluun ennaltaehkäisevästi on oleellista myös jatkon kannalta. Kun asiat ovat jo kriisiytyneet, ei taloudenhallinnan opettelu ole enää niin yksinkertaista. Taitojen pitäisi muodostua varhaisemmassa vaiheessa. Pienryhmässä kaivattiin myös enemmän realismia ja rehellisyyttä aikuisten puheisiin. Voidaan sanoa, että odottelen tässä palkkapäivää, rahat ovat jo vähissä.

Pienryhmissä tuli ilmi, että ilman huoltajaa alaikäisenä maahan tulleista nuorista moni lähettää rahaa lähtömaahan ja huolehtii näin perheestään. Nuorilla on paine auttaa kotimaassa olevaa perheenjäsentä, joka on vaikeuksissa tai sairaana. Nuori haluaa auttaa, kun on itse päässyt parempaan tilanteeseen kuin omat sukulaiset. Keskusteluissa nousi esiin myös se, että kielitaito on yksi edellytys oman talouden hallintaan.

Työpajassa jaettiin hyviä käytäntöjä nuorten taloudenhallintaan liittyen. Esimerkiksi toimeentulotuen voi saada kerran viikossa, myös välitystili nostettiin esille yhtenä taloudenhallinnan keinona. Konkreettisena vinkkinä kerrottiin, että nuori voi ostaa itselleen ruokakauppaan lahjakortin, kun saa rahansa kerran kuussa. Näin rahoja ei pääse kuluttamaan muuhun ja ruokaan on varmasti rahaa.

Pienryhmissä jaettiin kokemuksia taloudenhallinnan harjoitteluun jo ennen itsenäistymistä lastensuojelun sijaishuollosta tai ilman huoltajaa maahan alaikäisenä tulleiden osalta perheryhmäkodista. Ohjaaja ja nuori voivat suunnitella kuukausittain hankintatarpeet, simuloida taloudenhallintaa, miettiä mielitekoja ja tarpeita sekä keskustella yhdessä taloudesta. Näin pystytään pysäyttämään tunnepuolen impulsiivisia tarpeita. Nuori kokee, että saa vapautta, kontrollia ja vastuuta rahankäytöstään. Ajatuksena on, että laitostumisesta päästään itsenäisempään arkeen ja oman toimijuuden pariin. Toisena esimerkkinä taloudenhallinnan harjoittelusta alaikäisenä on nuorelle annettava harjoitteluraha, joka on toimeentulotuen suuruinen. Hankintoja ja rahankäyttöä voi miettiä yhdessä työntekijän kanssa jo alaikäisenä. Mietitään mikä on tarpeellista, ja kuun lopussa katsotaan mihin rahat menivät ja miten rahankäyttö onnistui.

Yhteenvedona työpajan tulokset voidaan kiteyttää viiteen asiaan:

- Aika

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

- Konkretia (erilaisia konkreettisia tekoja)
- Ensisijaiset asiat hoidettava ennen taloutta
- Tunteet
- Realismi (kaikilla aikuisillakaan ei ole paljon rahaa)

Taloudellisen tuen käytännöt kunnissa – kohti yhdenvertaisempaa tulevaisuutta

Työpajassa luotiin yhdessä yhteisiä käytäntöjä tulevaisuuden palvelut mielessä pitäen ja koottiin haasteet ja hyvät käytäntöjä aikuistuvien nuorten taloudellisen tuen yhdenmukaistamiseksi. Käytännöt raportoidaan kansallisen työn kehittämiseksi.

Työpajan alustuksessa tuotiin esille Jyväskylän lastensuojelun jälkihuollossa käytössä olevia taloudellisen tuen ohjeistuksia. Toisessa työpajan alustuksessa käsiteltiin taloudellista tukea nuorten näkökulmasta. Yhteenvedon voidaan todeta, että käytäntöjen yhtenäisyys vaatii tasapainoilua. Tarvitaan tarpeeksi yhdenvertaiset käytännöt ilman, että käytännöt olisivat liian jäykkiä eikä taipuisi yksilölliseen harkintaan. Nuorten näkökulmasta on huomioitava, että taloudessa voi olla näkyviä ja näkymättömiä kuluja (esimerkiksi päihteet). Näkymättömät kulut ovat sellaisia, joita ei useimmiten nosteta esille, kun pohditaan taloutta tai luodaan kuukausittaista budjettia.

Työpajassa jakauduttiin pienryhmiin, joissa käsiteltiin taloudellisen tuen muotoja ja edellytyksiä käytännöille. Taloudellisen tuen muodoiksi tunnistettiin muun muassa itsenäistymisvarat (lastensuojelun jälkihuolto), harrastusraha, tuki opiskeluihin, lääkkeitä koituvat kulut tietyin edellytyksin, julkinen liikenne ja matkat läheisten luo, hätätilanteet, autoon liittyvät kustannukset (esim. auton verot), terapian omavastuu osuuden kustantaminen sekä taloudellinen tuki puhelimen tai tietokoneen ostamiseen. Taloudellisen tuen muotona nähtiin olevan myös talouden pohtiminen ja hakemusten tekeminen yhdessä työntekijän kanssa.

Pienryhmissä keskusteltiin edellytyksistä taloudellisen tuen käytännöille. Esiin nostettiin esimerkiksi seuraavat edellytykset; erityisen tarpeen tunnistaminen, asiakassuunnitelmatyöskentely ja yhtenäiset ohjeistukset. Muita teemoja, joita pienryhmissä käsiteltiin, oli muun muassa asunnottomuus ja asuminen, kuntoutuminen, harkinnanvaraisuus, nuoren ja työntekijän välinen suhde.

Keskusteluissa havaittiin myös alueellisia eroavaisuuksia käytännöissä. Keskustelua herätti lisäksi se, tarjotaanko nuorelle taloudellista tukea myös silloin, jos hän saa palkkatuloja. Perustelemista pidettiin tärkeänä niissä tilanteissa, kun taloudellista tukea ei myönnetä mutta myös niissä

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

tilanteissa, kun taloudellista tukea tarjotaan. Perusteleminen ja harkinta tunnistettiin omaksi osaamisalueeksi taloudelliseen tukeen liittyen.

Pienryhmissä pohdittiin myös niitä tilanteita, joissa nuori ei ota tarjottua tukea vastaan. Taloudellinen tuki nähtiin yhtenä motivaattorina nuorelle jälkihuollon tuen vastaanottamiseksi (versus jälkihuollosta kieltäytyminen).

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISYHTEISÖ

Diakonissa-
laitos

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto